

DR. ORMÁNDI JÁNOS

Szeged

Szabadság csak felelős szabadságként létezhet

BESZÉLGETÉS KERESZTÚRY DEZSŐ AKADÉMIKUSSAL

Keresztúry Dezső akadémikus nemrégiben ünnepelte 87. születésnapját. 1945 őszén mint kultusz-miniszter maradandó érdemeket szerzett a korszak kultúrpolitikai értékeinek feltárásában, fejlesztésében. Ezen időszak megítélése, értékelése az elmúlt évek során gyakran egyoldalúan és hiányosan történt meg. Ezért fordultunk kérdéseinkkel Keresztúry Dezső egykori vallás- és közoktatási miniszterhez.

– Professzor Úr! Mondjon néhány gondolatot arról, hogy az Eötvös Kollégium igazgatójából hogyan is lett miniszter?

– Soha életemben nem volt szándékomban politikai, közéleti szerepeket játszani. Ahhoz, hogy valaki jó politikus legyen, át kell mennie a mocsáron, s aki átmegy, szükségszerűen be is piszkolódik, vagy nem megy át, és eredménytelen. Tanítványaimat is mindig arra neveltem, hogy elsősorban a szakmai munkát kell elvégezni, és a többi csak ezután jöhet. Politizálni csak jól felkészülten szabad.

Én nem politikai emberként kerültem a miniszteri székbe. Nem akartam sem miniszter, sem politikus lenni. Amikor a Nemzeti Parasztpártra került sor minisztert állítani, akkor Bibó István, Illyés Gyula, Kovács Imre barátaim, ez a kis szellemi elit, amit akkor jobb híján „népi íróknak” neveztek, azt kérték, legyen ott egy olyan ember, aki valamennyire ismeri a területet. Hozták az „Igazoltató lapot”, és felkérték a Vallás- és Közoktatási Minisztérium vezetésére. Csak szakminiszterként vállaltam a feladatot, s nem pártpolitikusként. Azt vallottam, hogy amint a párt bele akar szólni személyi vagy egyéb kérdésekbe, abban a pillanatban már le is mondok. Ezt természetesen mindvégig meg is tartottam. Sok esetben akartak pártérdekeket képviseltetni, de ezeket mindenkor visszautasítottam.

– 1929-től 1936-ig a berlini egyetem magyar lektora volt. Milyen közéleti tapasztalatokra tett szert ezen időszak alatt?

– Farkas Gyula, volt Eötvös Kollégium-beli tanárom meghívására Berlinbe mentem. Akkoriban Berlin a világ művészeti életének egyik nagy központja, ahol egy magyar kolónia alakult ki, amely őt egyesületet foglalt magába. Kint tartózkodásom 2 évében Kónya Kálmán nagykövet megbízott egy Magyar Diákegylet (Bund Ungarische Hochschule) vezetésével. Sikertől otthont teremteni a kint tanuló mintegy 1500 magyar fiatalnak. Sokoldalú, tartalmas, kulturális együttműködést alakítottunk ki a németekkel, jugoszlávokkal és románokkal. Csak a békés együttműködés, egymás jobb megértése, egyáltalán: az ügyek alapos megismerése hozhatja meg a lehetőséget, hogy igazsággal „rendezzük végre közös dolgainkat”.

– Milyen viszonyokat talált az 1945. november 15. kultuszminiszteri kinevezés után a Vallás- és Közoktatásiügyi Minisztériumban?

– A VKM vezetése és felügyelete alatt álló kulturális intézmények háború okozta kára akkor még felbecsülhetetlen volt. A háború nemcsak iskoláinkat, könyvtárainkat, kutatóintézeink eszközeit, pótolhatatlan műkincseink tömegét pusztította el, hanem teljessé tette azt a szellemi csődöt is, amely felé az 1945 előtti néhány évben feltartóztathatatlanul sodródott az ország. Nem csupán rombadőlt házainkat kellett tehát újraépítenünk, hanem csődbe jutott műveltségünket is. A magyar élet százados rendjének utolsó falai leomlottak, az „úri” Magyarország összeroskadt.

– Mi volt az akkori minisztérium művelődéspolitikai programjának lényege?

– A fegyverek békéje után meg kell teremtenünk a lelkek békéjét is. Csak a „kiművelt emberfő”, a szabad lélek s az anyagi gondoktól mentes ember nevelhet művelt és független jellemeket. Az értelmes, ép, haladó nemzeti hagyományokra igyekeztük építeni a demokratikus iskolapolitikát, a feudális béklyóikból megszabadult egyházakat, szabadon növekvő művészeteket. 1945-ben a művelődési kapcsolatokot újra és új szellemben kellett helyreállítani. Kedvezőbb feltételeket kellett teremteni az egyetemes kultúra értékeinek befogadásához, illetve a magyar kultúra nemzetközi megismertetéséhez. A magyar kultúradiplomácia történetének talán legnehezebb korszakában volt, mert egy elszigetelődött országot kellett újból az egyetemes kultúra részévé tenni.

– Tudomásom szerint önt felszólították arra, hogy a különböző egyházi iskolák fenntartási és iskolaiállítási

jogát szüntesse meg, bolott az egyetemes egyház törvénykönyve a *Codex Iuris Canonici 1374. kánonja kimondja: „Az Egyháznak joga van mindenfajta iskolát létesíteni, nemcsak elemi, hanem közép- és felsőiskolákat is.”*

- Vallom, hogy Szent István kora óta egy keresztény Európa vagyunk. Ezeréves keresztény műveltségre épül rá a magyar közoktatás. Ezt máról holnapra megváltoztatni nem lehet, csak azért, mert a kommunista párt vezetői közül néhányan nincsenek jóban a papokkal és Mindszenty bíboros-hercegprímással.

Az egyházi iskolák mindenkor a magyar műveltség oszlopai voltak a népiskoláktól az Akadémiáig. A legjobb, legerkényesebb szakembereket ezekben az iskolákban találtuk. Az iskolákból a vallási érzést kizárni nem lehet, hiszen ez emberi és nemzeti alpműveltséghez szorosán hozzátartozik.

- *Végezetül azt kérdezem még meg, hogy milyen volt a kapcsolata Mindszenty József hercegprímással.*

- A kommunisták kezdtek vádolni, hogy én klerikális vagyok, mivel én Mindszentyvel jó barátságban voltam. Zalaegerszegen a gimnázium 4. osztályában osztályfőnököm volt. Ismeretségünk így régi keletű. Kultuszminiszterré történt választásom után lementem hozzá bemutatkozni. Ekkor elmondta, hogy aki a vallásoktatás megszűnését az általános iskolában véghezviszi, azt ő az egyházzal kiátkoztatja. Én ilyen szituációba nem mehettem bele, hiszen a polgári államokban sehol nem kérdőjelezték meg az egyházi iskolák iskolaállítási és fenntartási jogát régen és ma sem.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium, valamint a katolikus tanügyi főhatóság között zavartalan volt a viszony. Az iskolafenntartók közötti vita esetén a helyi körülmények mérlegelése alapján az érdekeltektől egyházi főhatóságainak meghallgatásával és velük egyetértésben történt a VKM döntése. Ugyanezt az eljárást alkalmaztuk akkor is, ha az állami és hitfelekezeti népiszkolák nem tudtak kölcsönösen megegyezni egymás között.

DR. NAGY ANDOR

Eger

Speciális pszichológiai és pedagógiai kézikönyv

- TUDNIVALÓK HITOKTATÓKNAK -

A Magyar Püspöki Kar Hitoktatási Bizottsága által kiadott sajátos kézikönyv harmadik átdolgozott változata 1991-ben jelent meg Budapesten közel 8 ív terjedelemben rendkívül gazdag tartalommal. A kötetet az IHB hitoktatói tanfolyamán elhangzott előadások alapján *Óri Mária* szerkesztette.

A szerzők listáján szerepel dr. Seregély István egri érsek, a Magyar Püspöki Kar elnöke, az Országos Hitoktatói Bizottság referense, *Keszibelyi Ferenc* O. Cist. az OHB és a Pk. Titk. igazgatója, az egri Gárdonyi Géza Gimnázium hittanára, *dr. Mészáros István* professzor, a neveléstudomány doktora, *dr. Csanád Béla*, *Bernolák Éva*, *dr. Verbényi István*, *dr. Rédly Elemér*, *dr. Belényi Angéla*, *Alberti Árpád*, *Nagy László* és *Ulmann Péter*.

A tanárképzésben eltöltött több mint három évtized alatt számos tanári kézikönyvet, pszichológiai és pedagógiai tankönyvet, ill. jegyzetet, sok-sok szöveggyűjteményt volt alkalma megismernie a recenzensnek, de még nem találkozott olyan lényegretörő, tömör kiadvánnyal, ami magába sűríti aránylag szerény terjedelemben az általános, a személyiség- és a fejlődéslelektan alapjait, a valláspedagógiai alapelveket, az általános pedagógia, a neveléstörténet, a nevelés- és oktatásmélelet legfontosabb kérdéseit.

A tanárjelöltek oktatói jelenünkben számos új feladattal találkoznak, ami az elmúlt évtizedek tananyagának teljes megreformálását is jelenti. A neveléstudomány művelői közül *dr. Mészáros István* és *dr. Bábosik István* professzorok tették le első közzét a voksukat a rendszerváltozást követően egyetemi tankönyvként is értékelhető munkájukkal, de nagy segítséget jelentett *dr. Bányai János*: Isteni pedagógia, illetve *Fascie Bertalan*: Don Bosco Nevelési Módszeréről művének megismerése is. Közélesen megjelenik *dr. Báthory Zoltán* professzor a neveléstudomány doktorának új szemléletet tükröző didaktikája, és várható, hogy teljessé váljék szegedi kollégánk három részes neveléstörténete, amiben már tükröződik a magyar rendszerváltozás is. *Dr. Pukánszki Béla* neveléstörténete valamennyi tanárképző főiskola tankönyveként kap szerepet a jövőben.

Míndezeket azért tartottuk szükségesnek megjegyezni, mert a most megismert kötet negyedik kiadásánál alapirodalomként már ezeket a műveket is figyelembe lehetne venni.

A kézikönyv bevezetője arra a praktikus kérdésre ad választ, hogy mi az elvárás a hitoktatással, illetve a korszerű hitoktatással kapcsolatban. Rendkívül figyelemre méltó, pedagógiai szempontból is fontos megállapításokkal találkozhat itt az olvasó. S ami első perctől kezdve felkelti az érdeklődést a